

Šifra: 4.03. Izvršenje kaznenih sankcija

Povezani propisi: [Zakon o izvršavanju kazne zatvora](#), [Zakon o kaznenom postupku](#), [Kazneni zakon](#)

Ključne riječi: kazna zatvora, sudac izvršenja, odgoda izvršenja, izvršenje,

Damir Kos*

ŠTO JE NOVO U ZAKONU O IZVRŠAVANJU KAZNE ZATVORA

Zakon o izvršavanju kazne zatvora (Nar. nov., br. 14/21,) stupio je na snagu 20. veljače 2021., pa u ovom članku autor prikazuje najznačajnije novosti u odnosu na prava i obaveze zatvorenika te rad sudaca izvršenja.

1. UVODNE NAPOMENE

Novi Zakon o izvršavanju kazne zatvora (u nastavku teksta: ZIKZ ili Zakon) zamijenio je dotadašnji Zakon o izvršavanju kazne zatvora (Nar. nov., br. 128/99,55/00, 59/00, 129/00,59/01, 67/01, 11/02, 76/07, 27/08, 83/09, 18/11, 48/11, 125/11, 56/13, 150/13, 98/19) koji je doživio 13. izmjena i ispravaka. Je li bilo vrijeme za izmjenu ovog zakona?

Zasigurno da !

U izradi novog zakona zakonodavac je ostao pri konceptu da jedan zakon uređuje pitanje unutarnje strukture sustava izvršenja kazne zatvora s radnopravnim pitanjima zaposlenika kao i pitanje samog izvršenja kazne zatvora tj. pitanje prava i obaveza zatvorenika, te posebno zadaća sudaca izvršenja u sustavu izvršenja pojedine kazne zatvora, o čemu više u nastavku.

2. ZNAČENJE IZRAZA – ČLANAK 2. ZIKZ-a

ZIKZ daje jasnije odrednice termina koji se koriste u tom Zakonu. Člankom koji regulira značenje izraza u Zakonu osobama lišenim slobode sada se imaju smatrati a/ osoba kojoj je u kaznenom postupku određen istražni zatvor, b/ osoba kojoj je u prekršajnom postupku određeno prekršajno zadržavanje, c/ osoba kojoj je izrečena kazna zatvora u kaznenom, prekršajnom ili drugom sudskom postupku ili je izrečena novčana kazna zamijenjena kaznom zatvora. Jasno je da je namjera zakonodavca normirati postupanje u odnosu na sve osobe kojima je oduzeta sloboda, neovisno o tome radi li se o mjeri osiguranja nazočnosti u postupku ili o kazni izrečenoj pravomoćnom presudom. Pri razradi ovih termina zakonodavac propisuje da je:

- istražni zatvorenik osoba kojoj je odlukom suda određen istražni zatvor i nalazi se na izvršavanju istražnog zatvora, dakle osoba kojoj je sloboda oduzeta radi vođenja postupka
- osuđenik osoba kojoj je pravomoćno izrečena kazna zatvora, a ne nalazi se na izdržavanju kazne u kaznionici odnosno zatvoru ili joj je odobren prekid izdržavanja kazne ili je uvjetno otpuštena, dakle osoba koja tek na temelju pravomoćne presude treba stupiti na izdržavanje kazne

* sudac Vrhovnog suda Republike Hrvatske.

- zatvorenik osoba kojoj je izrečena kazna zatvora zbog kaznenog djela i nalazi se na izdržavanju kazne zatvora u kaznionici odnosno zatvoru, dakle osoba koja je nakon pravomoćnog okončanja kaznenog postupka na izdržavanju kazne iz kaznene presude.

Nakon toga slijedi značenje pojmova vezanih za prekršajni postupak pa je tako

- kažnjenik osoba koja se nalazi u prekršajnom postupku na prekršajnom zadržavanju odnosno osoba kojoj je odlukom suda određeno prekršajno zadržavanje i nalazi se na izvršavanju prekršajnog zadržavanja u zatvoru, dok je

- kažnjenik osoba kojoj je u prekršajnom postupku izrečena kazna zatvora ili je novčana kazna zamijenjena kaznom zatvora.

Na taj način postignuta je veća jasnoća pojedinih izričaja u samom tekstu zakona te se izbjegavaju moguće nedoumice u dijelu mogućnosti korištenja određenih instituta propisanih Zakonom.

3. PRAVO ŽRTVE KAZNENOG DJELA NA OBAVIJEST – ČLANAK 8 ZIKZ-a

Poznato je da Zakon o kaznenom postupku (Nar. nov., br. 152/08, 76/09, 80/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 70/17, 126/19 – u nastavku teksta: ZKP/08) prihvaćajući obaveze proizašle iz Direktive 2012/29/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2012. o uspostavi minimalnih standarda za prava, potporu i zaštitu žrtava kaznenih djela te o zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2001/220/PUP (SL L 315, 14. 11. 2012.), proširuje prava žrtve kako u kaznenom postupku tako i nakon završenog kaznenog postupka kada se osoba osuđena za počinjeno kazneno djelo nalazi na izdržavanju kazne zatvora. Ove norme iz ZKP/08 našle su svoju implementaciju i u tekstu ZIKZ-a ustanovljujući pravo žrtve da bude obaviještena o svakom izlasku osobe osuđene za radnje poduzete na njenu štetu sa izdržavanja kazne zatvora. Kada zakonodavac govori o izlasku sa izdržavanja kazne zatvora on ne pravi razliku radi li se o isteku kazne zatvora, puštanju na uvjetni otpust, drugom dopuštenom obliku izlaska ili naprosto o bijegu zatvorenika sa izdržavanja kazne zatvora.

Komplementarna norma nalazi se i u ZKP/08 u novom reguliranju prava žrtve kaznenog djela na obavijest¹. U provedbi ovih normi ZIKZ propisuje da će **kaznionica odnosno zatvor prije svakog samostalnog izlaska ili bijega zatvorenika, ukoliko je to žrtva kaznenog djela ili prekršaja zatražila, bez nepotrebne odgode obavijestiti ustrojstvenu jedinicu Ministarstva pravosuđa nadležnu za podršku žrtvama i svjedocima, a kako bi ona prosljedila obavijest žrtvi ili oštećeniku ili njihovim obiteljima**. Uvjet za ispunjenje ove obaveze je traženje žrtve, koje traženje može biti istaknuto kako tijekom kaznenog ili prekršajnog postupka, ali jednako tako i nakon pravomoćnog dovršetka postupka, u kojem slučaju žrtve svoje traženje moraju uputiti ustrojstvenoj jedinici Ministarstva pravosuđa nadležnog za podršku žrtvama ili svjedocima. Ovo pravo žrtve može biti suspendirano samo pod uvjetom ako bi njeno ostvarenje moglo ugroziti sigurnost zatvorenika.

Kako je vidljivo iz izloženog, odredbe o obavještavanju žrtve u ZIKZ-u odnose se na žrtve kako kaznenih djela tako i prekršaja.

¹ Čl. 43. st. 1. toč. 10. ZKP/08.

4. PRAVA ZATVORENIKA I NJIHOVA ZAŠTITA

4.1. PRAVA ZATVORENIKA – ČLANAK 16. ZIKZ-a

U dijelu Zakona koji normira prava zatvorenika i njihovu zaštitu naveden je katalog prava koja pripadaju zatvorenicima.

Dosadašnju normu koja je propisivala između ostaloga i da svaki zatvorenik ima „pravo na stručnu pravnu pomoć i pravna sredstva za zaštitu svojih prava propisanih ovim zakonom“ zakonodavac je razvrstao u dvije točke. Dok je u jednoj točki naznačeno da zatvorenik „ima pravo na pružanje stručne pravne pomoći u vezi zaštite prava propisanih ovim Zakonom“, a ovo pravo odnosi se na sve osobe lišene slobode a ne samo zatvorenike, u idućoj točki navedeno je njihovo „pravo na podnošenje pravnih sredstava za zaštitu svojih prava propisanih ovim Zakonom“.

Ovakvom izmjenom postignuta je bolja jasnoća opsega prava zatvorenika odnosno osoba lišenih slobode kako u pogledu stručne pomoći tako i u pogledu korištenja pravnih sredstava.

4.2. PRITUŽBA ZATVORENIKA – ČLANAK 17. ZIKZ-a

U pogledu prava na pritužbu zatvorenika nerijetko se dešavalo da pritužbu bilo na sam tretman prema zatvoreniku, bilo na tretman prema članovima obitelji kada ostvaruju svoja prava u okviru zatvorskog sustava, podnose upravo članovi obitelji zatvorenika, što dosada zakonom nije bilo normirano kao mogućnost.

Međutim ZIKZ-a pravo podnošenja pritužbi proširuje na način da sada to pravo pripada osim zatvoreniku i članovima njegove obitelji: međutim, ako pritužbu podnose članovi obitelji zatvorenika, zakonodavac je za postupanje po toj pritužbi postavio uvjet da s pritužbom mora biti suglasan i sam zatvorenik. Pravo pritužbe odnosi se kako na postupke tako i na i odluke državnih službenika i namještenika kaznionice odnosno zatvora.

Zadržana je forma da se pritužba podnosi usmeno ili pisanim putem Upravitelju kaznionice odnosno zatvora, te je dodana i mogućnost podnošenje takve pritužbe sucu izvršenja.

Proširivanjem kruga ovlaštenika (zatvorenik i članovi njegove obitelji) na podnošenje pritužbe kako u vezi postupka prema zatvoreniku tako i u odnosu na odluke službenika zatvora ili kaznionice zajamčeno je veće pravo prituživanja. Također **proširenjem kruga osoba kojima se pritužba podnosi izvan sustava izvršavanja kazne zatvora i na suce izvršenja zasigurno će biti postignuta veća objektivnost u rješavanju takvih pritužbi.** Naime, na taj će način suci izvršenja biti u prilici neposredno saznati za eventualne propuste bilo u postupku prema zatvoreniku ili članovima njihove obitelji ili u svezi s odlukama službenika kaznionice odnosno zatvora u odnosu na njih, te će svojim nadzorom nad izvršavanjem kazne zatvora moći utjecati na otklanjanje uočenih grešaka.

4.3. PRAVNA ZAŠTITA U STEGOVNIM POSTUPCIMA PROTIV ZATVORENIKA - ČLANAK 18. ZIKZ-a

Nije rijedak slučaj pokretanja stegovnog postupka protiv zatvorenika. Zakonom je sada izrijekom normirano da zatvorenik u stegovnom postupku ima pravo biti upoznat s prijedlogom za pokretanje stegovnog postupka, na način da se prijedlog za pokretanje stegovnog postupka uruči zatvoreniku, te ima pravo na pravično odlučivanje o njegovoj

krivnji. Ako bi se radilo o postupku zbog težih stegovnih prijestupa (ranije je to bilo samo u odnosu na stegovne prijestupe za koje se može izreći stegovna mjera upućivanje u samicu) zatvorenik mora biti upozoren na njegovo pravo da uzme branitelja odnosno da može uzeti branitelja po svome izboru.

Iako zakonodavac u ovome dijelu prati logički slijed prava optuženika kako su ona propisana u ZKP/08 (pisana obavijest o pokretanju postupka, izričito upozorenje na branitelja), nije određeno što će biti ako neka od ovih obaveza bude povrijeđena, a što se posebno odnosi na potrebu upozorenja na pravo na branitelja. U tome dijelu suci izvršenja će zasigurno morati kroz svoje postupanje dati odrednicu o „sudbini“ stegovnog postupka u kojem je neka od ovih normi povrijeđena.

4.4. SUDSKA ZAŠTITA PROTIV POSTUPAKA I ODLUKA UPRAVE – ČLANAK 19. ZIKZ-a

Sukladno proširenju prava na pritužbu zatvorenika, ZIKZ takovo proširenje uvodi i u dio zakona kojim se propisuju odredbe o sudskoj zaštiti protiv postupaka i odluka uprava kaznionica odnosno zatvora.

U ovom dijelu također je **pravo na podnošenje zahtjeva za sudsku zaštitu sucu izvršenja osim zatvorenika prošireno i na članove njegove obitelji**. Ponovno je **uvjet** za podnošenje ovog zahtjeva od strane članova obitelji jasna i nedvosmislena **suglasnost zatvorenika**. Također se pri podnošenju ovog pravnog sredstva od strane članova obitelji traži suglasnost samog zatvorenika.

O takvom zahtjevu odlučuje sudac izvršenja, a sve nedoumice koje su se dosada pojavljivale oko pitanja mjesne nadležnosti tj. pitanja koji suci izvršenja bi trebali odlučivati o sudskoj zaštiti kada je zatvorenik premješten iz zatvora ili kaznionice na koju se zahtjev odnosi u drugi zatvor ili kaznionicu, riješeni su. Naime, mjesna nadležnost suca izvršenja za odlučivanje u postupcima sudske zaštite sada je razriješena na način da tekst Zakona sada izriječno navodi da je **mjesno nadležan odlučivati o ovom zahtjevu onaj sudac izvršenja koji je nadležan za kaznionicu odnosno zatvor na koju se zahtjev odnosi, neovisno o tome što je zatvorenik u vrijeme odlučivanja o zahtjevu na izdržavanju kazne zatvora premještajem sada u zatvoru ili kaznionici**.

Na ovaj način će se tješnje povezati institucija suca izvršenja kao dijela sudbene vlasti nadležnog za provođenje kontrole u postupku izvršavanja kazne zatvora sa kaznionicama ili zatvorima za koje je on nadležan. Neovisno o tome je li neki zatvorenik koji je podnio zahtjev za sudsku zaštitu nakon toga premješten u drugi zatvor ili kaznionicu ostat će ustaljena mjesna nadležnost suca izvršenja nadležnog za kaznionicu gdje se takva povreda navodno desila.

Zbog prigovora o neopravdano dugom proteku vremena od podnošenja zahtjeva pa do odluke o zahtjevu za sudsku zaštitu sada ZIKZ propisuje da je sudac izvršenja dužan započeti s provjerom navoda za sudsku zaštitu najkasnije u roku od 15 dana.

Određivanjem roka u kojem sudac izvršenja mora započeti postupak on nije pod pritiskom u smislu određivanja krajnjeg roka unutar kojega mora donijeti odluku o podnošenom zahtjevu, ali obzirom na karakter ovog pravnog sredstva očekuje se žurnost u postupanju.

Zadržana je forma mogućnosti odbijanja zahtjeva odnosno utvrđenja zahtjeva osnovanima kada sudac izvršenja u rješenju naloži otklanjanje nezakonitog prikraćivanja ili

ograničavanja zatvorenika u pravu. Međutim, nerijetko se dešava da takvo otklanjanje nezakonitosti nije moguće. Zakonodavac je za takve slučajeve propisao **obavezu sucu izvršenja da nakon što rješenjem utvrdi nezakonitost i zabrani njezino ponavljanje, takvo rješenje po pravomoćnosti dostavi i Središnjem uredu**. Smisao ove dostave Središnjem uredu je mogućnost da sudac izvršenja na temelju povratnih informacija provjeri je li Središnji ured poduzeo korake koji su mu naloženi pravomoćnim rješenjem, a sve kako se utvrđena povreda ne bi ponavljala. Međutim zakonodavac ovakvu obavezu Središnjem uredu nije nametnuo.

5. SUDAC IZVRŠENJA – GLAVA VII ZIKZ-a

Novi Zakon je zadržao koncept o ustanovljavanju sudaca izvršenja za područje županijskog suda tj. područje njegove mjesne nadležnosti. Jednako tako, iako je od 1. siječnja 2021. započeo s radom Visoki kazneni sud Republike Hrvatske koji se pojavljuje kao viši sud u odnosu na suce izvršenja, u Zakonu je zadržana obaveza Vrhovnog suda Republike Hrvatske da najmanje jedanput godišnje saziva sastanak sudaca izvršenja radi ujednačavanja provedbe samog Zakona.

Iz ovakvog izričaja zakonske norme nedvojbeno proizlazi da je zakonodavac imao u vidu potrebu specijalizacije sudaca, želeći na takav način ukazati na potrebu da se takovim specifičnim poslovima koji se odnose na izvršavanje kazne zatvora bavi ograničeni broj sudaca, a tek kao iznimka da to radi više sudaca u jednom županijskom sudu. Naime, kao iznimka je propisana mogućnost da se županijskim sudovima na čijem se području nalazi kaznionica ili zatvor kod kojih opseg poslova to zahtijeva ustanovljuje Centar za izvršavanje kazne zatvora koji bi činila dva ili više sudaca izvršenja i potrebno stručno ili pomoćno osoblje. Prema tome u situacijama kada opseg poslova ne zahtijeva određivanje više od jednog suca izvršenja tada bi te poslove morao obavljati jedan sudac koji bi se specijalizirao za ovu problematiku. Zakonodavac nedvojbeno inzistira na tome da se radi o izabranim sucima koji bi se posvetili upravo ovom radu i kao takovi bili specijalizirani u odnosu na problematiku izvršavanja kazne zatvora.

5.1. STVARNA NADLEŽNOST DJELOKRUGA RADA SUDACA IZVRŠENJA – ČLANAK 49. ZIKZ-a

U pogledu naznake poslova koje obavlja sudac izvršenja tj. opsega radnji koje poduzima i o čemu on sve odlučuje, zakonodavac je u naznaci poslova koji su u stvarnoj nadležnosti izostavio normu koja je sucu izvršenja davala pravo da "uračuna kaznu, ako odgovarajuću odluku nije donio nadležni sud".

Ovaj izričaj otvarao je brojne nedoumice u praksi oko pitanja tko je ovlašten/dužan provjeravati zakonitost izrečene kazne odnosno postoje li uvjeti da se pojedini dio kazne koju zatvorenik izdržava eventualno utvrdi nezakonitim.

Kako bi se izbjegla moguća dvojnost nadležnosti u odlučivanju između sudaca izvršenja i predsjednika vijeća prvostupanjskih sudova u tekstu Zakona izostavljen je dio koji je sucima izvršenja davao pravo donošenja odluke o zakonitosti ili nezakonitosti izvršavanja pojedinog dijela kazne zatvora, a što je prema odredbama članka 180. st. 2. ZKP/08 isključiva nadležnost predsjednika prvostupanjskog vijeća koji je donio presudu čija kazna se treba izvršavati, pa se pojavila „... sumnja u dopuštenost izvršenja sudske odluke ili u računanje kazne“.

Na ovakav način razriješene su sve nedoumice oko toga čija je zadaća utvrditi zakonitost izvršavanja pojedinog dijela kazne zbog eventualnog pogrešnog uračunavanja pritvora, istražnog zatvora, prije izdržane kazne ili u situacijama ako bi zatvorenik prigovarao da uračunavanje nije pravilno obavljeno. Ova zadaća je sada u isključivoj nadležnosti suca – predsjednika prvostupanjskog vijeća koji je presudu čija kazna se ima izvršavati donio.

Međutim, **sudac izvršenja** nije potpuno isključen u provjeri zakonitosti kazne koja se ima izdržavati. Zakonodavac je sada njemu stavio u **nadležnost da vrijeme oduzimanja slobode uračunava u kaznu za čije je izvršenje nadležan, ali samo ako je ono uslijedilo nakon pravomoćnosti presude kojom se ta kazna ima izvršiti**. Dakle, ako bi u kaznu trebalo uračunati stvarno vrijeme oduzimanja slobode koje je uslijedilo nakon pravomoćnosti presude po uhićenju/izručenju ili predaji radi izvršavanja kazne zatvora, ta zadaća ostala je u nadležnosti sudaca izvršenja.

5.2. ŽALBA PROTIV ODLUKA UPRAVITELJA – ČLANAK 52. ZIKZ-a

U pogledu postupka suca izvršenja po žalbama protiv odluka upravitelja zatvora ili kaznionice Zakon je zadržao pravo zatvorenika na podnošenje žalbe protiv odluka upravitelja, koja žalba se podnosi sucu izvršenja. Međutim kako bi se razriješile nedoumice je li takovo pravo dopušteno protiv svake odluke upravitelja, tekst novog Zakona sada izrijekom propisuje da je **žalba protiv odluke upravitelja dopuštena samo u situacijama kada je upravo ovim zakonom takvo pravo izrijekom propisano**.

Rok za ovu žalbu ostao je osam dana, dakle nepromijenjen je kao i do sada, ali je sucu izvršenja za odlučivanje o podnesenoj žalbi određen rok unutar kojeg on mora odlučiti o žalbi, propisujući ga na način da njegova odluka mora biti donesena najkasnije u roku od tri radna dana od dana kada je primio žalbu.

Na ovaj način očuvano je pravo na podnošenje žalbe, ali je ono ograničeno samo na one odluke upravitelja za koje je zakonodavac izrijekom dao pravo na podnošenje žalbe. Također, naložena je posebna žurnost u postupanju sudaca izvršenja kada im je zakonodavac naložio da o takovoj žalbi odluče u roku od tri radna dana. Uočljivo je da zakonodavac pri računanju rokova uvodi pojam „radni dan“ želeći time, obzirom da suci izvršenja nemaju dežurstvo preko vikenda i blagdana, otkloniti dvojbe u pogledu rokova postupanja. Odrednicom da njihova odluka mora uslijediti najkasnije u roku od tri radna dana jasno je dato pravo sucu izvršenja i na slobodne dane tj. na dane blagdana koji mu se ne računaju u ovaj rok.

6. UPUĆIVANJE NA IZDRŽAVANJE KAZNE ZATVORA – Glava VII

6.1. ŽURNOST POSTUPANJA

Želeći smanjiti vremenski razmak od pravomoćnosti presude do nastupa izdržavanja kazne, a što je u dosadašnjoj praksi postupanja prepoznato kao ozbiljan problem, zakonodavac je u novom ZIKZ-u propisao brojne norme kojima nastoji maksimalno ubrzati postupanje sa svrhom izvršenja kazne zatvora na koju je netko osuđen.

6.1.1. ČLANAK 7. ZIKZ-a

Već uvodno odredbe Zakona nalažu prvostupanjskom sudu naročitu žurnost postupanja u vezi izvršenja pravomoćne kazne zatvora.

Zakonodavac nalaže prvostupanjskom sudu obavezu postupanja „bez odgode“, a najduže u roku od tri dana, u kojem roku je prvostupanjski sud dužan dostaviti takvu odluku na izvršenje „tijelu nadležnom za izvršavanje“ kazne zatvora. Taj rok počinje teći od pravomoćnosti i izvršnosti odluke, a ako je takva odluka dostavljena, od trenutka kada sud primi takvu pravomoćnu i izvršnu odluku.

6.1.2. ČLANAK 55. ZIKZ-a

Ovim člankom ponovljena je obaveza prvostupanjskih sudova propisana u članku 7. ZIKZ-a, ali su u nastavku propisani kratki rokovi i za postupanje sudaca izvršenja.

Naime, sudac izvršenja je dužan u roku od osam dana od kako primi pravomoćnu i izvršnu presudu sa potrebnim priložima, donijeti rješenje o upućivanju na izdržavanje kazne zatvora.

6.1.3. ČLANAK 57. ZIKZ-a

Zakonodavac i nadalje traži da osuđena osoba može nastupiti na izdržavanje kazne zatvora samo na osnovu pravomoćnog rješenja o upućivanju, protiv kojeg rješenja ima i pravo žalbe, a o kojoj žalbi je nadležni sud dužan odlučiti u roku od pet radnih dana. Uvjet postizanja pravomoćnosti je uručenje takvog rješenja pravomoćno osuđenoj osobi i to u pravilu neposredno, kada se uručuju i sredstava za troškove javnog prijevoza do zatvora odnosno Centra za dijagnostiku u Zagrebu u koji se upućuje. Tom prilikom, u smislu načela pravne pomoći nekoj stranci, ta osoba se i upoznaje s odredbama ZIKZ-a o odgodi izvršavanja kazne zatvora.

Međutim, ako se osoba koju se upućuje na izvršavanje kazne zatvora već nalazi na izdržavanju druge kazne ili je u istražnom zatvoru, neće biti pozivana pred suca izvršenja već će mu rješenje o upućivanju biti dostavljeno putem kaznionice ili zatvora gdje se u tom trenutku nalazi.

Značajna novina odnosi se na postupanje suca izvršenja u odnosu na osuđenu osobu koja je na slobodi, ali dostava poziva radi uručjenja rješenja o izvršenju nije uspjela na adresu koju je osuđenik dao sudu ili se uredno pozvani osuđenik naprosto nije odazvao pozivu. Zakonodavac za ovakvu procesnu situaciju propisuje poseban način dostave rješenja o upućivanju. Naime, tom **osuđeniku kojem dostava poziva radi uručjenja rješenja o upućivanju na izdržavanje kazne nije moguća, rješenje o upućivanju sudac izvršenja dostavlja putem oglasne ploče i ovakvim njegovim isticanjem ono se smatra uručenim, a protekom roka za žalbu u odnosu na dan kada je rješenje skinuto s oglasne ploče, rješenje se smatra i pravomoćnim.**

Ovom normom zakonodavac je isključio mogućnost manipulacija od strane osuđenih osoba koje često ne primajući poziv suca izvršenja radi uručjenja rješenja o izvršenju kazne zatvora i bez odluke o odgodi izvršavanja kazne zatvora stvarno odgađaju ovaj termin.

6.2. ODGODA IZRŠAVANJA KAZNE ZATVORA – ČLANAK 61. ZIKZ-a

Brojne su dvojbe oko prava na traženje odgode izvršenja kazne zatvora osuđene sobe te su uočene razlike u postupanju sudaca izvršenja ovisno od tome radi li se o osobi koja je upućivanje na izdržavanje kazne zatvora dočekala u istražnom zatvoru ili je ovo upućivanje uslijedilo sa slobode.

Da bi se izbjegle nedoumice oko toga tko ima pravo na podnošenje zahtjeva za odgodu izvršavanja kazne zatvora sada je izrijekom propisno da to može tražiti samo osoba koja se nalazi na slobodi i to u roku od tri dana od dana uručenja rješenja o upućivanju, a nakon isteka toga roka samo ako su razlozi za odgodu nastali naknadno, ali ne kasnije od tri dana od saznanja za njihovo postojanje. Odluka o molbi za odgodu također mora biti donesena u roku od tri dana od zaprimanja molbe. Na takav način jasno je rečeno da **odgodu izvršavanja kazne zatvora ne može zatražiti osoba koja upućivanje na izdržavanje kazne zatvora čeka u istražnom zatvoru odnosno izdržava neku drugu raniju izrečenu kaznu zatvora.**

6.2.1. RAZLOZI ZA ODGODU IZVRŠAVANJA KAZNE ZATVORA

Zadržavajući katalog razloga zbog kojih je moguća odgoda izdržavanja kazne zatvora zakonodavac je na nešto drugačiji način regulirao to pitanje kada je razlog za odgodu teška akutna bolest ili znatno pogoršanje postojeće kronične bolesti.

Prema dosadašnjem tekstu zakona postojalo je pravo na odgodu izvršavanja kazne zatvora zbog teške akutne bolesti ili znatnog pogoršanja postojeće kronične bolesti za čije liječenje nema uvjeta u kaznionici ili zatvoru. U odnosu na ovu odrednicu nerijetko su suci izvršenja bili u obavezi provoditi medicinska vještačenja i nakon toga na temelju nalaza i mišljenja raznih vještaka procjenjivati ima li ili nema uvjeta za takvo liječenje u kaznionici ili zatvoru.

Tekst Zakona je u ovom dijelu sada dao odgovor na to pitanje predviđevši da će ovaj razlog za odgodu (zbog teške akutne bolesti ili znatnog pogoršanja postojeće kronične bolesti) postojati samo u situacijama kada se Zatvorska Bolnica u Zagrebu, dakle više ne neki drugi vještak, nakon obavijesti o dijagnozi zatvorenika izrijekom očituje da nema uvjeta za liječenje dijagnosticirane bolesti u zatvorskom sustavu.

Na takav način sam zatvorski sustav na sebe preuzima obvezu uklapanja u mjeru prevencije i represije koja se postiže izvršavanjem pravomoćno izrečene kazne zatvora jer će u situaciji kada utvrde da nemaju uvjeta za liječenje osobe koja bi trebala stupiti na izvršavanje kazne zatvora, nužno morati poduzeti odgovarajuće korake kako bi se takvo stanje popravilo, a sve u cilju izvršavanja kazne zatvora i time ostvarenja ciljeva izricanja kazne.

Zakonodavac je sukladno navedenoj promjeni izvršio izmjenu i u pogledu najduljeg trajanja takve **odgode izvršavanja kazne zatvora zbog teške akutne bolesti i znatnog pogoršanja postojeće kronične bolesti kada prema očitovanju Zatvorske bolnice u Zagrebu nema uvjeta za liječenje u zatvorskom sustavu.** Naime, umjesto dosadašnje norme koja je propisivala da takova odgoda može trajati neograničeno "dok bolest traje", pa samim time i moguće potpuno dezavuirati sudsku odluku o izrečenoj kazni zatvora, sada je ova mogućnost odgode izvršenja kazne zatvora vremenski ograničena na vrijeme od maksimalno tri godine.

Na taj način zakonodavac je želio jasno dati do znanja da je Uprava za zatvorski sustav dužna poduzeti određene korake kako bi u odnosu na osobu koja je pravomoćno osuđena zatvorskom kaznom, a boluje od teške akutne bolesti ili je došlo do eventualnog pogoršanja njene postojeće kronične bolesti dužna osigurati uvjete u okviru penalnog sustava kako bi se ta osoba mogla liječiti. Rok unutar kojeg ti uvjeti moraju biti osigurani je tri godine. Međutim, i u tome dijelu zakonodavac je ostavio „rezervu“ propisujući da **rok od tri godine ne treba primjenjivati ako se radi o „osobito teškim slučajevima bolesti“, pri tome uopće ne normirajući do kada bi takva odgoda mogla egzistirati.** Interesantno je da zakonodavac ovu odrednicu o mogućem produljenju roka od tri godine nije povezo sa stanjem opreme u

Zatvorskoj bolnici u Zagrebu već sa „težinom“ slučaja bolesti. Zbog ovakve odrednice koja ne polazi od objektivnog stanja mogućnosti liječenja u zatvorskim uvjetima već ocjene „težine bolesti“ osuđene osobe zahtijevat će tumačenje njenog izričaja od strane sudaca izvršenja.

Postavlja se pitanje što ako nakon toga roka i nadalje ovi uvjeti ne budu osigurani.

Mogući odgovor na to bi bio da je sudac izvršenja, ako se ne bi radilo o skorom letalnom ishodu bolesti zbog koje je izvršavanje kazne do sada bilo odgađano kroz vrijeme od tri godine, obavezan donijeti odluku o upućivanju takove osobe na izdržavanje kazne zatvora. Druga je stvar što s takvom osobom u zatvorskom sustavu? Jasno je da bi načela humanosti nalagala da ta osoba za koju nema uvjeta u Zatvorskoj bolnici u Zagrebu tretman liječenja mogla nastaviti u nekoj od civilnih zdravstvenih ustanova uz dodatno angažiranje osoba iz zatvorskog sustava koje bi takovu osobu čuvale dok se nalazi u civilnoj bolnici.

Jasno je da bi ovakav pristup doveo do znatnog povećanja troškova izvršavanja kazne zatvora takovog zatvorenika, no zakonodavac je propisujući ovu normu očigledno želio prisiliti i ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa da poduzme određene korake kako bi svakoj pravomoćno osuđenoj osobi u okviru zatvorskog sustava pružio odgovarajući medicinsku brigu i skrb neovisno o tome koliko su teške njene bolesti od kojih boluje.

7. PRIJAM ZATVORENIKA – Glava X ZIKZ-a

Da bi sudac izvršenja nadležan za kaznionicu odnosno zatvor mogao djelotvorno obavljati svoj posao odnosno imati pregled nad svim osobama koje se nalaze u zatvoru odnosno u kaznionici za koju je nadležan, Zakon propisuje obavezu kaznionice odnosno zatvora da o prijamu zatvorenika u roku od tri radna dana² (i ovdje je uvedena kategorija radnog dana za razliku od ranije norme koja je govorila samo o danima) obavijesti između ostalog i suca izvršenja nadležnog za kaznionicu odnosno zatvor o prijamu takove osobe u zatvor odnosno kaznionicu.

Točno je da će ovakav pristup kod sudaca izvršenja stvoriti dvojbu što s takvom obaviješću i gdje ju evidentirati obzirom da još nema otvorenog spisa s posebnim brojem. Međutim, notorna je obveza sudaca izvršenja da oni moraju imati spoznaju da se određena osoba nalazi na njihovom području za koje je nadležan kao zatvorenik.

8. SMJEŠTAJ ZATVORENIKA – ČLANAK 74. ZIKZ-a

Ovim člankom normiran je smještaj zatvorenika po samom dolasku u kaznionicu odnosno zatvor. Određeno je da to može biti posebna prostorija, ali boravak u njoj ne može trajati duže od 30 dana. U tome roku moraju biti prikupljeni podaci za određivanje programa izvršavanja³ kazne zatvora.

9. SMJEŠTAJ ZATVORENIKA – ČLANAK 81. ZIKZ-a

Iako je naziv članka 81. Zakona ostao isti, on sada ipak obrađuje drugu problematiku.

Ovom normom zakonodavac govori o općim uvjetima za smještaj zatvorenika tijekom cjelokupnog izvršavanja kazne zatvora i uglavnom je zadržan dosadašnji izričaj zakonodavca.

² Čl. 73. ZIKZ-a.

³ Čl. 75. ZIKZ-a.

U pogledu smještaja zatvorenika zakonodavac je ostao pri civilizacijskim zahtjevima da prostorije u kojoj boravi zatvorenik moraju biti čiste suhe i dovoljno prostrane. Međutim, napušten je način propisivanja minimalnih uvjeta za smještaj zatvorenika određenih metrima kvadratnim odnosno kubaturom prostora prostorije po svakom pojedinom zatvoreniku. Ova norma je na ovaj način usklađena s Europskim zatvorskim pravilima i praksom Europskog suda za ljudska prava.

Također, ono što je novost u odnosu na dosadašnji tekst zakona je utvrđenje da se **zatvorenik u pravilu smješta u prostoriju namijenjenu za smještaj više zatvorenika**. Ova odrednica (o smještaju u pravilu u prostoriju za više osoba) bila je nužna kako pri boravku na izdržavanju kazne zatvora osoba bez određene stegovne mjere ne bi bila smještena u prostoriju koja bi stvarno predstavljala njeno osamljenje. Primarna namjera ovakve norme bila je u tome da se svakom zatvoreniku tijekom izdržavanja kazne omogući smještaj u prostoriji u kojoj će imati normalne socijalne kontakte s drugim zatvorenicima, koja nije namijenjena samo za njega već za više zatvorenika, a potreba njegovog izdvajanja ili eventualnog osamljenja mora biti rezultat posebne odluke Uprave zatvora ili kaznionice, na koju bi on imao pravo podnijeti žalbu.

10. ZAŠTITA ZDRAVLJA ZATVORENIKA – ČLANAK 110. ZIKZ-a

Posebno važne odredbe u odnosu na prava zatvorenika tijekom izvršavanja kazne zatvora odnose se na pitanje njihovog liječenja i postupanja s bolesnim zatvorenicima, odnosno zaštite zdravlja zatvorenika.

Zajamčeno je pravo na liječenje i osobi koja nema zdravstveno osiguranje ili koja ne može biti zdravstveno osigurana u Republici Hrvatskoj⁴. O tako nastalim troškovima liječenja Ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa posebnim sporazumom s tijelom nadležnim za zdravstveno osiguranje dogovoriti će način financiranja liječenja takvih zatvorenika.

Ako se radi o osobi koja ima pravo na zdravstveno osiguranje, bilo da ga zadržava sa slobode ili mu se osigurava dok se nalazi na izdržavanju kazne zatvora na teret Ministarstva, zdravstvenu zaštitu po liječniku obiteljske ili dentalne medicine ostvaruje u zatvoru odnosno kaznionici ili u najbližoj ustanovi javnog zdravstva u odnosu na mjesto gdje je smješten zatvor ili kaznionica. Odluka o tome koji će konkretno liječnik biti izabran kao liječnik obiteljske ili dentalne medicine stavljena je u nadležnost upravitelja (ili osobe koju on ovlasti), a ovisit će o organizacijskim mogućnostima zatvora ili kaznionice. U pravilu će to biti liječnik ili stomatolog iz zatvora ili kaznionice, a posve iznimno izvan ovih ustanova.

Na takav način u sustav zdravstvene zaštite uklopljeni su svi zatvorenici. Tako osobe koje zdravstvenu zaštitu imaju od ranije nastavljaju svoje pravo konzumirati i tijekom izdržavanja kazne zatvora, a ako takovu zdravstvenu zaštitu nisu imale do nastupa na izdržavanje kazne zatvora Ministarstvo pravosuđa će im o svom trošku omogućiti takovu zdravstvenu zaštitu za vrijeme izdržavanja kazne. Ukoliko se radi o zatvoreniku koji takovu zdravstvenu zaštitu ne može imati, u tom slučaju troškovi njihovog liječenja padaju na trošak kaznionice odnosno zatvora.

Ministarstvo pravosuđa snosilo bi i troškove hitnog medicinskog liječenja u situacijama kada se pojavi potreba za takovim plaćanjem, a radi se o povredi zatvorenika koja je nastala za vrijeme izdržavanja kazne zatvora, a tijekom boravka izvan kaznionice odnosno zatvora, a koje vrijeme se uračunava u kaznu (korištenje pogodnosti

⁴ Npr. stranac na izdržavanju kazne zatvora koji ne može ostvarivati zdravstveno osiguranje u Republici Hrvatskoj.

ili uvjetni otpust). I u tim slučajevima troškove takvog hitnog liječenja izvan kaznionice odnosno zatvora snosi sama kaznionica ili zatvor.

11. USKRATA PRAVA NA POSJETE – ČLANAK 124. ZIKZ-a

Jedan od prava koja pripadaju zatvoreniku je posjeta. Tako zatvorenika imaju pravo posjetiti članovi obitelji i to dva puta mjesečno i blagdanom u trajanju od najmanje jedan sat.

Osim što, zbog sigurnosnih razloga, pravo na uskratu posjete ima Upravitelj, zakonodavac je pravo na uskratu posjeta dao i sucu istrage suda pred kojim se vodi kazneni postupak protiv zatvorenika. Naime, nerijetko se desi da je osoba koja se nalazi na izdržavanju kazne zatvora istovremeno i okrivljenik u nekom drugom postupku gdje protiv njega nije moguće odrediti mjeru istražnog zatvora zbog toga što mu je već oduzeta, iako postoji realna bojazan da bi on mogao utjecati na svjedoke. Upravo zbog toga ZIKZ predviđena mogućnost da se zatvoreniku protiv kojeg se vodi drugi kazneni postupak u kojem postoje uvjeti za istražni zatvor, odlukom suca istrage⁵ suda u kojem se vodi taj postupak, a na prijedlog državnog odvjetnika, uskrati pravo na posjet određenih osoba zbog opasnosti od utjecaja na svjedoke. Valja uočiti da se ovaj oblik uskrate prava na posjet ne odnosi generalno na sve osobe već samo na one imenovane u prijedlogu državnog odvjetnika i rješenju suca istrage.

Kako je vidljivo u ovoj situaciji kumulativno mora biti ostvareno nekoliko uvjeta da bi uskrata prava na posjet bila donesena. Prva je da se takova osoba nalazi na izdržavanju kazne zatvora po pravomoćnoj presudi i da se protiv nje vodi kazneni postupak u kojem postoji prijedlog državnog odvjetnika za ovom uskratom zbog postojanja opasnosti od utjecaja na svjedoke. Kada državni odvjetnik takvu uskratu predloži sucu istrage, on je o tome u mogućnosti odlučiti na način da uskrati pravo na posjet određenim osobama. Iako zakonodavac nema provedbenih normi u odnosu na odluku suca istrage, za očekivati je da će suci istrage o prijedlogu državnog odvjetnika odlučivati rješenjem na koje bi prema općoj odredbi o pravu na žalbu, postojalo pravo pobijati odluku žalbom. To podrazumijeva **mogućnost pobijanja takve odluke suca istrage svim strankama**, ovisno o tome kako bi sudac istrage odlučio – uskratio pravo posjete ili odbio prijedlog državnog odvjetnika.

Značajno je uočiti i mogućnost donošenja odluke o uskrati prava na posjet zatvoreniku od njegovog odvjetnika⁶ koji može biti i branitelj u nekom aktualnom kaznenom postupku. Za razliku od uskrate posjeta iz razloga sigurnosti, za koju odluku Upravitelja nije propisano pravo žalbe⁷, za ovaj oblik uskrate propisana je pisana forma odluke i pravo na žalbu.

12. PREKID IZDRŽAVANJA KAZNE ZATVORA (RAZLOZI I POSTUPAK ODOBRAVANJA) – ČLANAK 163. i 164. ZIKZ-a

Uz dosadašnje razloge za određivanje prekida izvršavanja kazne zatvora zakonodavac novim Zakonom predviđa i neke nove razloge.

⁵ Znači li ovakva norma da uskrata po prijedlogu državnog odvjetnika ne bi bila dopuštena u fazi rasprave ili bi to bilo moguće iznimno kao i kod određivanja istražnog zatvora iz razloga navedenih u članku 123. st. 1. toč. 2. ZKP/08.

⁶ U ovu kategoriju spadao bi i odvjetnik koji je branitelj zatvoreniku u nekom kaznenom postupku u tijeku, čime se znatno aktualizira pitanje ne radi li se o uskrati prava okrivljeniku na pristup odvjetniku koju uskratu izriče osoba koja uopće nije involvirana u kazneni postupak? Odredbe u članku 11. st. 4. i 5. ZKP/08 predviđaju pravo na uskratu prava na radnju/obranu odvjetniku, ali takvu odluku i ocjenu radi li se o zlouporabi prava donosi sud koji vodi postupak.

⁷ Čl. 52. st. 1. ZIKZ-a.

Posljednja aktualna događanja (potres i pandemija) jasno su ukazali na potrebu uvođenja mogućnosti određivanja prekida izdržavanja kazne i u tim okolnostima. Stoga zakonodavac kao razlog za donošenje odluke o prekidu kazne uz do sada postojeće razloge dodaje i odrednicu da je **prekid izdržavanja kazne moguć i u slučaju izvanrednih okolnosti, katastrofa i epidemija većih razmjera**. Odluku o prekidu zbog ovog razloga donosi sudac izvršenja na molbu zatvorenika i članova njegove obitelji⁸. Međutim, zakonodavac u ovlaštenike za podnošenje prijedloga sucu istrage sada uvrštava i upravitelja, odnosno ravnatelja nadležnog za zatvorski sustav. **Prekid** izdržavanja kazne zbog ovog razloga, kao i prethodnih od ranije poznatih razloga za prekid⁹, **moguć je u trajanju od 30 do 90 dana unutar jedne godine**.

Daljnju novost predstavlja odredba koja propisuje mogućnost prekida izvršenja kazne zatvora u slučaju postojanja pravomoćnog rješenja o određivanju istražnog zatvora.

Nerijetko se dešavalo da osoba koja se nalazi na izdržavanju kazne zatvora bude okrivljenik u nekom drugom postupku koji je u tijeku te da se pojavi potreba za određivanjem mjere istražnog zatvora prema njemu. Također, nerijetko je takav istražni zatvor bivao određen suprotno ustaljenoj sudskoj praksi da je sloboda jedna i nedjeljiva i da u situaciji ako se ta osoba nalazi na izdržavanju kazne nema uvjeta za određivanje istražnog zatvora te su takva rješenja postajala pravomoćna. U takovim, iako nedopuštenim ali ipak mogućim situacijama pojavila se dvojba da li zadržati takvu osobu na izdržavanju kazne zatvora ili ju uputiti u istražni zatvor sukladno novo donesenom rješenju, a izdržavanje kazne zatvora prekinuti.

Tekst novog Zakona, za razliku od onog prijašnjeg, izrijekom predviđa kao **jedan od mogućih razloga za prekid izdržavanja kazne zatvora postojanje pravomoćnog rješenja o određivanju istražnog zatvora**. Naime zakonodavac je ostalo pri konceptu nedjeljivosti slobode i okolnosti da ako je protiv nekoga u tijeku izdržavanje kazne zatvora to isključuje mogućnost određivanja istražnog zatvora protiv iste osobe. Međutim ne može se isključiti objektivno postojanje takove situacije da bi protiv neke osobe ipak mogao biti određen istražni zatvor, a da sud koji određuje taj istražni zatvor ne zna da se njihov okrivljenik nalazi na izdržavanju kazne. Ukoliko protiv takvog rješenja ne bi bila uložena žalba, ono bi postalo pravomoćno. U toj situaciji imali bi dvije osnove po kojoj bi nekoj osobi mogla biti oduzeta sloboda – izdržavanje kazne zatvora odnosno provođenje mjere istražnog zatvora, kao i dvojbu u koju od osnova uračunati vrijeme u kojem je osobi bila oduzeta sloboda tj. radi li se o izdržavanju kazne zatvora ili o vremenu provedenom u istražnom zatvoru.

Upravo je zbog toga Zakonom predviđena **mogućnost** (ne i obaveza) prekida izdržavanje kazne zatvora ako postoji pravomoćno rješenje o istražnom zatvoru, a sve kako bi daljnje vrijeme u kojem je takvoj osobi oduzeta sloboda ulazilo u mjeru istražnog zatvora. Prijedlog za prekid izvršavanja kazne zatvora može podnijeti državni odvjetnik, ali jednako tako i sud pred kojim se vodi postupak.

Iduća dva nova razloga za prekid izvršavanja kazne zatvora zakonodavac je prepoznao u situacijama kada bivaju zaprimljene nove sudske odluke koje bi imale prednost pri izvršavanju u odnosu na kaznu zatvora. To je zaprimanje nove pravomoćne i izvršne presude kojom je uz kaznu zatvora izrečena i sigurnosna mjera obveznog psihijatrijskog liječenja, a koja mjera se ima prva izvršavati i ima prednost pred klasičnim oduzimanjem slobode. Druga ovakva situacija je zaprimanje pravomoćne i izvršne presude kojom je zatvoreniku izrečena

⁸ Ali samo uz suglasnost zatvorenika.

⁹ Izuzev razloga bolesti kada prekid može trajati 12 mjeseci tijekom jedne godine.

kazna maloljetničkog zatvora, koja kazna također ima prednost u odnosu na izvršenje kazne zatvora.

U odnosu na ova dva razloga prekid izvršavanja kazne zatvora može odrediti sudac izvršenja po službenoj dužnosti, bez posebnog prijedloga, a ako on to ne učini sam, prijedlog je ovlašten podnijeti Upravitelj.

Prekidi iz ovih razloga mogu trajati dok traje istražni zatvor, odnosno kazna zatvora uz koju je izrečena sigurnosna mjera obveznog psihijatrijskog liječenja ili kazna maloljetničkog zatvora.

Prekid izdržavanja kazne zatvora zbog oboljenja zatvorenika od teške akutne bolesti ili ako mu se znatno pogorša postojeća kronična bolest, za čije liječenje nema uvjeta u zatvorskom sustavu postojao je i ranije.

Već je ranije bilo navedeno da postojanje ove okolnosti ima poseban značaj kao mogućnost traženja odgode nastupa na izdržavanje kazne zatvora te je u tome dijelu bila propisana procedura pod kojim uvjetima i u kojim maksimalnim rokovima sudac izvršenja može odgoditi nastup na izvršenje kazne. Međutim, kada govorimo o prekidu izdržavanja kazne, dakle o situaciji kada se zatvorenik već nalazi u penalnom sustavu ali je obolio o teške akutne bolesti ili mu je pogoršana postojeća kronična bolest tekst Zakona to rješava drugačije.

Predlagati **prekid izdržavanja kazne** kao i do sada mogu zatvorenik i članovi njegove obitelji, ali zakonodavac sada uvodi i obavezu Upravitelju da podnese prijedlog za prekid iz ovih razloga, očigledno polazeći od zakonskog izričaja da za **potrebno liječenje zatvorenika „nema uvjeta u zatvorskom sustavu“**.

Sucu izvršenja je dato pravo da donese odluku o prekidu izdržavanja kazne zbog ovih razloga, pa i po prijedlogu zatvorenika, ali bez da je propisana obaveza pisanog očitovanja o nemogućnosti provođenja liječenja u penalnim uvjetima. Prekid izdržavanja kazne iz tog razloga, kako je to izrijekom sada propisano može trajati **najdulje 12 mjeseci tijekom jedne kalendarske godine**. To znači da ukoliko je prekid određen u samom početku godine, on može biti za cijelo razdoblje jedne kalendarske godine.

13. UVJETNI OTPUST – GLAVA XXIV ZIKZ-a

Značajne novosti u Zakonu predviđene su u dijelu koji normativno rješava pitanje uvjetnog otpusta. Zakonodavac je zadržao koncept da odlučivanje o uvjetnom otpustu bude u nadležnosti županijskog suda na čijem području se nalazi kaznionica odnosno zatvor te da o uvjetnom otpustu odlučuje sud na sjednici vijeća sastavljenom od tri suca, a posve iznimno ako je preostali dio ne izdržane kazne do tri mjeseca, odluku o uvjetnom otpustu¹⁰ može donijeti sam sudac izvršenja. Ono u čemu je temeljna razlika u odnosu na dosadašnji tekst Zakona je pitanje pokretanja postupka.

Naime, iz teksta Zakona izostavljen je dio prema kojem se postupci za uvjetni otpust pokreću i po službenoj dužnosti (mjesec dana prije izdržane 3/4 kazne zatvora na koje je zatvorenik osuđen). Zakonodavac je ostao pri konceptu da odluka o uvjetnom otpustu može biti donijeta isključivo na traženje ovlaštene osobe (samog zatvorenika odnosno njegovog

¹⁰ Ali ne i odbijanju prijedloga za uvjetni otpust.

opunomoćenika ili članova obitelji zatvorenika¹¹ - no u tom slučaju samo uz pristanak zatvorenika).

Također očuvano je pravo pokretanja postupka za uvjetni otpust prijedlogom državnog odvjetnika. Zakonodavac je također ostao i pri konceptu da u slučaju odbijanja prijedloga za uvjetni otpust novi prijedlog može biti podnesen tek protekom jedne godine od pravomoćnosti odluke vijeća neovisno o ne izdržanom dijelu kazne, izuzev ako bi se pojavile neke nove okolnosti koje bi opravdavale podnošenje novog prijedloga za uvjetni otpust. Da bi se izbjegla raznolikost sudske prakse u postupku odobravanja/odbijanja uvjetnog otpusta izrijeком su propisani razlozi zbog kojih će sudac izvršenja prijedlog za uvjetni otpust odbaciti bez razmatranja istaknutih razloga za uvjetni otpust.

13.1. RAZLOZI ZA ODBAČAJ PRIJEDLOGA ZA UVJETNI OTPUST – ČLANAK 167 ZIKZ-a

Dakle utvrdi li sudac izvršenja neki od taksativno pobrojanih razloga, može prijedlog za uvjetni otpust odbaciti rješenjem bez posebnog upuštanja u provjeru je li taj zahtjev osnovan ili ne. Zakonodavac predviđa da će prijedlog biti odbačen ako je a/ prijedlog podnijela neovlaštena osoba; b/ prijedlog podnesen prije roka propisanog odredbama zakona kojim se uređuju kaznena djela i kaznenopravne sankcije; c/ je prijedlog podnesen prije roka iz članka 166. st. 3. ZIKZ-a; d/ je predlagatelj odustao od podnesenog prijedloga; e/ je zatvorenik povukao pristanak; f/ zatvorenik ima više kazni koje nisu objedinjene.

RAZLOZI ZA ODBIJANJE ZAHTJEVA ZA UVJETNI OTPUST – ČLANAK 170. ZIKZ-a

Ne odbaci li sudac izvršenja prijedlog za uvjetni otpust upustit će se u postupak odlučivanja o uvjetnom otpustu na način kako je to bilo propisano i do sada. Dakle, za kazne zatvora za izdržavanje kojih je preostalo do tri mjeseca, odluku o uvjetnom otpustu donosi sam sudac izvršenja. Ukoliko bi preostali dio kazne zatvora koja se ima izdržati bio više od tri mjeseca ili sudac izvršenja nalazi da nema uvjeta za tzv. mali uvjetni otpust, tada odluku o prijedlogu za uvjetni otpust treba donijeti vijeće kojemu predsjedava sudac izvršenja.

Predloženim izmjenama izrijeком je propisano kada će sudac izvršenja rješenjem¹² odbiti zahtjev za uvjetni otpust a/ ako sam zatvorenik ne pristane na uvjetni otpust odnosno b/ ako s obzirom na pribavljeno mišljenje sud ocjeni da bi za postizanje svrhe kažnjavanja bilo nužno nastaviti s izdržavanjem kazne zatvora ili c/ ako je zatvorenik stegovno kažnjavan za teži stegovni prijestup posljednjih šest mjeseci; d/ ako je protiv zatvorenika u tijeku kazneni postupak za kazneno djelo sa zapriječenom kaznom zatvora višom od pet godina e/ ako zatvoreniku izrečena sigurnosna mjera nije postignula svrhu zbog koje je izrečena i f/ ako postoje drugi razlozi za odbijanje prijedloga za uvjetni otpust, koje razloge će sud ocijeniti opravdanim u smislu odredbi o uvjetnom otpustu propisanih zakonom¹³ kojim se uređuju kaznena djela i kaznenopravne sankcije.

Na ovaj način su izrijeком pobrojani razlozi koji dovode do odbijanja prijedloga za uvjetni otpust, ne prepuštajući u prva tri slučaja sucima na prosudbu hoće li taj uvjetni otpust

¹¹ Čl. 2. st. 1. toč. 7. ZIKZ-a.

¹² Zakonski izričaj „Sud će rješenjem odbiti“ ukazuje na obligatornost, pri čemu je točka 6. ipak stvar ocjene suda.

¹³ Čl. 59. st. 2. Kaznenog zakona (Nar. nov., br. 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19 – u nastavku teksta KZ/11).

odobriti ili ne, a ostavljajući to pravo samo u dijelu ocjene je li sigurnosna mjera postigla svrhu odnosno jesu li ispunjeni uvjeti za uvjetni otpust iz članka 59. st. 2. KZ/11.

Novost je **odbijanje prijedloga za uvjetni otpust ako je zatvorenik stegovno kažnjen za teži prijestup u posljednjih šest mjeseci**, jer je ranije taj razlog za odbijanje postojao u odnosu na prijedlog za uvjetni otpust pokrenut po službenoj dužnosti ako bi teži stegovni prijestup bio počinjen u posljednjih godinu dana. Također novost je **odbijanje prijedloga za uvjetni otpust podnesen od strane samog zatvorenika ako je u tijeku drugi kazneni postupak** ali ne za bilo koje kazneno djelo. Ta okolnost kao razlog obligatornog odbijanja prijedloga za uvjetni otpust dolazi u obzir samo ako se protiv istog zatvorenika vodi postupak **zbog kaznenog djela sa zapriječenom kaznom zatvora više od pet godina**.

Na taj način nastojalo se isključiti mogućnost osujećenja korištenja instituta uvjetnog otpusta u situacijama kada se protiv takvog zatvorenika doista vodi drugi kazneni postupak, ali za neko blaže kazneno djelo za koje se opravdano i ne očekuje, ako bi bio proglašen krivim, da bi mu mogla biti izrečena zatvorska kazna. Naravno ukoliko se radi o specijalnim povratnicima pa i za blaža kaznena djela, u tom slučaju postojali bi razlozi za odbijanje prijedloga za uvjetni otpust u okviru postojanja razloga koje bi ocjenjivao sud u smislu članka 59. st. 2. KZ/11 dakle u okviru najšire ocjene opravdanosti primjene instituta uvjetnog otpusta.

13.2. PROMJENA PREBIVALIŠTA ILI BORAVIŠTA UVJETNO OTPUŠTENE OSOBE – ČLANAK 174. ZIKZ-a

Nerijetko je postojala dvojba po pitanju nadležnosti za odlučivanje o **dopuštenju uvjetno otpuštenoj osobi napuštanja mjesta boravišta** koje je navedeno u rješenju o uvjetnom otpustu. Novi Zakon sada izriječno propisuje da **suglasnost** za ovu promjenu svojom odlukom daje **sudac izvršenja** koji donosi i odluku o dopuštenosti odsustva iz mjesta prebivališta/boravišta dulje od tri¹⁴ dana kao i o svakom odlasku takvog osuđenika u inozemstvo. Na taj način želi se osnažiti kontrolu sudaca izvršenja nad osobama koje su uvjetno otpuštene s izdržavanja kazne zatvora, a napuštaju svoje mjesto prebivališta odnosno boravišta određeno u rješenju o uvjetnom otpustu.

14. KAŽNJENICI –GDJE IZDRŽAVAJU KAZNU – ČLANAK 181. ZIKZ-a

Značaju novost nalazimo i u odnosu na kažnjenike tj. na osobe kojima je kazna zatvora izrečena u prekršajnom postupku bilo izvorno, bilo nakon zamjene novčane kazne. Zakonodavac načelno želi sačuvati normu da se kazne zatvora izrečene u prekršajnom postupku primarno izvršavaju u zatvoru prema mjestu prebivališta odnosno boravišta osobe kojoj je kazna izrečena.

Međutim nerijetko se dešavalo da kaznionice imaju objektivno blaže uvjete izdržavanja kazne nego li je to u zatvorima i zbog toga je Zakon predvidio mogućnost da **uz pristanak kažnjenika, a na prijedlog upravitelja zatvora kažnjenik može biti premješten na izvršavanje kazne zatvora i u kaznionicu odnosno drugi zatvor ako se premještajem ostvaruju blaži uvjeti izdržavanja kazne zatvora**.

Na ovaj način zakonodavac je kažnjenicima, dakle osobama kojima je oduzeta sloboda za blaži oblik nedopuštenih čina (prekršaja), otvorio mogućnost da budu na izdržavanju kazne zatvora i u blažim uvjetima nego li su oni kakve nalazimo u zatvorima.

¹⁴ Rok od tri dana određen je da se olakšaju kretanja uvjetno otpuštene osobe u kratkim vremenskim intervalima.

15. ZAKLJUČNO

Ovim člankom iznesen je samo kratki presjek značajnih novosti Zakona koje su povezane sa aktivnošću sudbene vlasti odnosno s djelatnošću suca izvršenja kako u pogledu upućivanja na izdržavanje kazne zatvora tako i u pogledu nadzora nad zakonitošću provođenja takvog izvršavanja kazne zatvora te konačno u dijelu koji se odnosi na pitanje uvjetnog otpusta.

Žrtva ima pravo biti obaviještena o svakom izlasku osobe osuđene za radnje poduzete na njenu štetu sa izdržavanja kazne zatvora

Sudac izvršenja je nadležan vrijeme oduzimanja slobode uračunati u kaznu za čije je izvršenje nadležan samo ako je ono uslijedilo nakon pravomoćnosti presude kojom se ta kazna ima izvršiti

Zahtjev za sudsku zaštitu od postupaka i odluka uprava kaznionica odnosno zatvora mogu podnijeti članovi obitelji zatvorenika uz njegovu suglasnost

Odgoda izvršenja kazne zatvora vremenski je ograničena na vrijeme od maksimalno tri godine

Zatvoreniku protiv kojeg se vodi drugi kazneni postupak u kojem postoje uvjeti za istražni zatvor, sudac istrage može na prijedlog državnog odvjetnika, uskratiti pravo na posjet određenih osoba zbog opasnosti od utjecaja na svjedoke

Propisana je mogućnost (ne i obaveza) prekida izdržavanje kazne zatvora ako postoji pravomoćno rješenje o istražnom zatvoru kako bi daljnje vrijeme u kojem je takvoj osobi oduzeta sloboda ulazilo u mjeru istražnog zatvora